NL

THE ABC OF PORN CINEMA

Cinema Nova - MIMA

Tentoonstelling «The ABC of Porn Cinema» in het kader van de expo «Double Bill» in het MIMA museum, Brussel, van 26/06/2021 tot 09/01/2022

Samenstellers: **Tatiana Bohm, Philippe Branckaert, Lauren Glaçon, Laurent Tenzer**
Artistieke leiding: **MIMA & Cinéma Nova**
Teksten: **Laurent Tenzer** (Inleiding: **Raphaël Cruyt & Laurent Tenzer**)
Vertalingen: **Marie-Eve Cosemans & Arnaud de Schaetzen (NL), Gabriela González Rondón (EN)**
Tentoongestelde werken en documenten: **Fonds ABC – Cinema Nova**
Foto's: **Philippe De Gobert (p.35), Estefania Huygen (p.9, p.13, p.15, p.34), Laurent Tenzer (p.7, p.10, pp.18-20, pp.22-25, p.28, p.31)**
Fotomontage Superpositions: **Phil Brrr (p.15)**
Schilderij luifel cinema ABC in Brussel: **Edmond Jamoulle (p.5)**
Installatie « Balkon »: **Gogolplex (met Bernard Beets, Steven Blum, Louis & Eric Bruyneel, Pieter Buekers, Hugo Dinër, Bruno Dovifat, Carlo Frassinelli, Victor Ghostin, JAJRAG, Caroline Lemaire, Willy Quintin, Laurent Tenzer, Alan Tex, Alexis Tronchet, Victor Vercammen, Antoine Chambre, Philémon Siesling, Aurélien Garcia)**
Lay-out brochure: **Chloé Vargoz - www.chloevargoz.be**

CREDITS

Met dank aan: **Patrick Adam, Chloé Andries, Muriel Andrin, Charlotte Beaupère, Bernard Beets, Isabel Biver, Pieter Buekers, Kevin Burger, Daniël Byltereyst, Philippe Capart, Antoine Chambre, Marie-Eve Cosemans, Philippe Debroe, Jörg Delvaux, Quentin de Meyer, Benwa Eugène, Lucius Fhyleomerras, Laetitia Gau, Gabriela González Rondón, Laurent Govaerts, Dominik Guth, Gérald Hanotiaux, Estefania Huygen, Leon Janssens, Nicolas Lahaye, Romain Lecoq, Caroline Lemaire, Kathleen Lotze, Sandra Marinelli, Julian Marsh, Noémie Martin, Guillaume Maupin, Robert Mawet, Lara Meersseman, Raphaël Ory, Jimmy Pantera, Jacques Paulus, Stéphanie Petitjean, Alice Riou, Melanie Tamm, Anne Sudan, Susie, Tullia Teucci, Huub Van der Steld, Karel Vanhaesebrouck, Raymond Van Turnhout, Bruno Verbrugge, Eva Vermylen, Gilles Vranckx, Cinémathèque royale de Belgique, Offscreen / Marcel vzw, Filmfabriek, Etablissements d'en face, Les Impressions Nouvelles, Plaizier.be en de ploeg van Nova!**

www.nova-cinema.org/abc

www.mimamuseum.eu/double-bill

CINEMA NOVA

Cinema Nova, gelegen aan de Arenbergstraat 3, in het centrum van Brussel, is een tegendraadse bioscoop die werd opgericht in 1997. Een ploeg vrijwilligers staat in voor de organisatie van de tweehonderd zitjes tellende bioscoop met balkon en een gezellige foyer-bar. Het programma dat is opgebouwd rond thema-modules treedt buiten de gebaande paden en is het resultaat van actief opzoekingswerk, met een voorliefde voor onafhankelijk werk dat niet in België wordt verdeeld, of het nu gaat om documentaires, fictie of experimentele films, recente of oude, amateurfilms of films die met meer middelen zijn geproduceerd. De films worden zoveel mogelijk in hun oorspronkelijke formaat vertoond, met een voorliefde voor pellicule.

Van begin af aan onderhoudt Nova een innige band met genrecinema en films in de marge. Meer bepaald het Offscreenfestival, dat samen met de vereniging Marcel wordt georganiseerd, zet atypische werken uit de B-, Z- of X-series in de kijker. De programmatoren van Nova ondervinden aan den lijven hoe moeilijk het is om vergeten, gemarginaliseerde, miskende of zelfs verloren films te vertonen, net zoals het moeilijk is om een parallelle filmgeschiedenis te reconstrueren. In de loop der jaren ontdekte het Nova-team heel wat zeldzame filmbobijnen en tot verdwijning gedoemde archieven. Meer dan eens blijkt een 35mm-kopij die tientallen jaren in een Brusselse kelder is vergeten, het laatste spoor van een film, of een map in een vuilnisbak het ontbrekende stukje in de historische puzzel van een lokale filmgeschiedenis.

INHOUD

DE ARCHIEVEN VAN ABC 6

BRUSSEL EN ZIJN BIOSCOPEN 8

THE ABC OF PORN CINEMA 10

DE ABC-BIOSCOOP EN HET FILMIMPERIUM VAN GEORGE SCOTT 11

FILMCENSUUR IN BELGIË 14

FILMS OP DE AFFICHE 16

NOTITIEBOEKJES 24

PERSDRUKPLATEN 26

GESCHILDERDE AFFICHES 29

CINÉMA-SPECTACLE 33

BALKON 35

Pornografie is goed voor 27 % van de videostreaming op het internet, waarvan 80 % door mannen. De invloed ervan op elk individu is relatief, maar voor de maatschappij speelt het een belangrijke rol in de constructie van de culturele voorstelling van seksualiteit. Waar pornofilms er vandaag uitzien als video's ontworpen om snel op het internet te worden bekeken, ontleenden ze vroeger de codes van de speelfilm en werden ze in de bioscoop vertoond. Er werd publiciteit voor gemaakt in de openbare ruimte, terwijl ze vandaag volledig naar de privésfeer zijn verbannen tot op het punt dat er in de stad bijna geen spoor meer van overblijft.

In 2013 sloot de ABC, de laatste Brusselse «bioscoop voor volwassenen» die nog «vintage» werkte en 35mm-films vertoonde. Dankzij de veertig jaar archieven die het team van Cinema Nova heeft weten te redden, lichten we een tipje van de sluier van een vervlogen tijdperk dat door de digitale revolutie is weggevaagd. De tentoonstelling «The ABC of Porn Cinema» doorkruist vier decennia activiteit van deze pornocinema en de wereld die ermee samenhing. Aan de hand van tal van documenten, affiches, handgeschilderde posters, drukplaten, gecensureerde foto's en een artistieke installatie wordt een licht geworpen op een duister deel van onze cultuur, dat gedoemd was om in de vergeetput van de geschiedenis te belanden. Deze historische archieven zijn dus uitzonderlijk, uniek en niet gespeend van humor, stof tot nadenken en controverse.

DE ARCHIEVEN VAN ABC

Vóór de sluiting van de ABC-bioscoop deden veel geruchten erover de ronde, maar één ervan intrigeerde het collectief rond Cinema Nova bijzonder: in het gebouw van de ABC zou zich een enorme collectie films bevinden, verzameld tijdens de veertig jaar activiteit van deze filmzaal. Na een eerste contact met de uitbater, enkele maanden na de laatste vertoning, stelde het Nova-team met eigen ogen vast dat het pand was volgestouwd met duizenden filmrollen, opgestapeld in alle hoeken, van de kelder tot de zolder. Maar dat was niet alles. Naast de films was er ook een enorm archief van materiaal en documentatie. Het gebouw was de hoofdzetel geworden van de vijf ondernemingen die de uitbater tussen eind jaren 1940 en 2013 leidde, en alles was er gecentraliseerd. Deze ondernemingen verdeelden het beheer van een klein Belgisch porno-imperium onder elkaar via een netwerk van filmzalen en filmdistributie. Voor elk van de titels in de collectie had de distributeur ten minste tientallen promotiefoto's, enkele affiches en diverse documenten. Wat de ABC-bioscoop zelf betreft, leek alles vanaf dag één, in 1972, bewaard te zijn gebleven. Nova kon een overeenkomst sluiten met de eigenaar, de emblematische George Scott, om de volledige filmcollectie van het ABC terug te kopen. Het Koninklijk Belgisch Filmarchief ging ermee akkoord om de volumineuze rollen in zijn depots onder te brengen. De verhuis van de papier- en filmarchieven was kolossaal en nam verscheidene weken in beslag.

Parallel met de redding van de archieven richtten de leden van Nova en enkele verwante verenigingen een beweging op voor het behoud van de bioscoop zelf. In het kielzog ervan werd de Stichting Cineact opgericht, die vliegensvlug een campagne opzette om de aandacht te vestigen op deze cinema die op het punt stond te verdwijnen. De stichting wilde de bioscoop bewaren om er een nieuw cultureel project in op te zetten.

Ondanks de brede steun, een succesvolle fondsenwerving om het gebouw te huren, en een eerste overeenkomst, werd het project in de kiem gesmoord toen de eigenaar overleed en het gebouw werd verkocht aan een privé-investeerder. De valse beloften van de lokale overheden hebben het pand niet gered. Het gebouw werd inderhaast ontmanteld terwijl de Stichting Cineact als huurder naar de rechter was gestapt. Zonder succes, helaas. Vandaag, acht jaar na de sluiting van ABC, staat het gebouw nog steeds leeg en wacht het op een nieuwe bestemming. Een triest en helaas alledaags einde, een gemiste kans om een van de laatste kleine bioscopen in de stad te redden. Daarom zijn we in ieder geval blij dat enkele sporen ervan bewaard zijn gebleven en nu aan het publiek worden getoond.

BRUSSEL EN ZIJN BIOSCOPEN

Met de grootscheepse saneringsoperatie van de overwelving van de Zenne in de tweede helft van de 19e eeuw, veranderde de stad ingrijpend. Naar Haussmanniaans model werden bovenop de oude rivierbedding grote boulevards aangelegd. Het verhoopte succes van de verburgerlijking van de centrumwijk kwam er slechts gedeeltelijk. De nieuwe assen trokken een kleurrijk publiek aan en werden een populaire uitgaansgelegenheid. In de loop van de 20e eeuw trokken de tientallen lichtreclames bezoekers uit de periferie aan. Langs en in de buurt van deze aders vestigden zich heel wat theaters en bioscopen, vooral rond de toenmalige Noordlaan, de huidige Adolphe Maxlaan. Prestigieuze «exclusieve première»-bioscopen stonden zij aan zij met kleinere populaire bioscopen. Het aantal bioscopen in Brussel nam gestaag toe - tegen 1960 waren er maar liefst meer dan 120.

De snelle verspreiding van de televisie vormde een belangrijke concurrentie voor de bioscopen. Deze pasten zich dan ook aan met verschillende strategieën. Sommige probeerden hun aanbod te versterken en te diversifiëren door het aantal schermen te verhogen (fusie van naburige theaters of opdelen van grote zaalvolumes in verschillende kleinere zalen). Anderen trachtten toeschouwers aan te trekken met technische innovaties die een meeslepende en opwindende kijkbeleving beloven (breedscherm, 3-D, klankspatialisering, verhoogd zaalcomfort) of door zich te specialiseren in een bepaald register (actualiteitenfilms, tekenfilms) of een populair genre (westerns, horror... en sexy exploitatiefilms). Zalen wisselden snel van uitbater en veranderden vaak van naam en stijl. Tegelijkertijd was de aantrekkingskracht van het stadscentrum tanend. De heerschappij van

«koning auto» en de suburbanisatie van de middenklasse droegen bij tot de culturele kaalslag van de stad.

De zwanenzang kwam er vanaf 1970 met de geleidelijke sluiting van zowat alle kleine bioscopen. Voor sommigen vonden redding in een bekering tot een steeds gewaagder register, ten koste van een totale marginalisatie. De groei van de pornofilm betekende een nieuwe en onverwachte meevaller, aangezien deze films nergens anders dan op het witte doek te zien waren.

De algemene achteruitgang van het bioscooplandschap zette zich verder in de jaren tachtig en eindigde in de jaren negentig, terwijl het multiplexmodel zijn intrede deed. Naast de bioscoopcomplexen van de grote groepen zijn er in Brussel nog slechts een tiental bioscopen over. De amusementscultuur gaat achteruit en ondanks enkele koppige culturele spelers, lijkt voor veel Brusselaars shopping de enige culturele horizon van het stadscentrum te zijn. De laatste twee decennia zien we de oprukkende gentrificatie. Er zijn pogingen om het stadscentrum nieuw leven in te blazen, maar zelden staat de plaatselijke bevolking centraal en vaak ligt de nadruk op toerisme en evenementen in plaats van op een echte culturele heropleving.

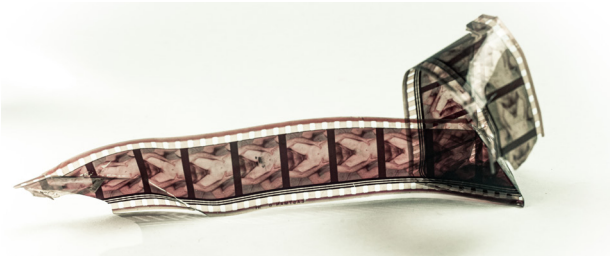

FILM OP 35MM

Wanneer we het hebben over de geschiedenis van de film in de bioscoop, hebben we het in wezen over de vertoning van 35mm-films: een kilometerslange celluloïdelint dat met de snelheid van 24 beelden per seconde in een projector voortrolt, een analoog principe dat vanaf de begindagen van de cinema tot de komst van de digitale projectie in het begin van de 21e eeuw nagenoeg hetzelfde is gebleven. Een analoge film kan, in goede omstandigheden, honderden jaren worden bewaard. Maar heel vaak zijn de kopijen die in bioscopen worden vertoond, beschadigd door projectie, manipulatie en slechte opslag.

Ondanks de bijna totale verdwijning van de hele keten van filmdistributie, door de gedwongen digitalisering in het afgelopen decennium, proberen sommigen de fotochemische film in leven te houden, of tenminste te bewaren om zo een eeuw cultuur te redden. De valorisatie van werken in hun oorspronkelijke formaat en het behoud van technische kennis zijn van essentieel belang voor de filmgeschiedenis, om nog maar te zwijgen van het feit dat wat de industrie als minder belangrijk of oninteressant beschouwt, misschien nooit gedigitaliseerd zal worden en het nieuwe tijdperk dus niet zal overleven.

THE ABC OF PORN CINEMA

Zomer 2013, Adolphe Maxlaan. Achter de vervallen gevel van de pornobioscoop ABC, nu voorgoed gesloten, ging veertig jaar archief schuil: meer dan 3000 filmrollen, een tiental kubieke meter posters, foto's en andere documenten... Een kostbare collectie om een weinig bekende lokale geschiedenis te begrijpen en te bewaren met vertakkingen van Oostende tot Tirol via New York: de ABC-archieven onthullen het Belgisch universum van de pornofilm.

Deze collectie biedt een blik op een wereld die is verdwenen, maar nog niet zo ver weg is. Deze verzameling en deze geschiedenis zijn weliswaar fascinerend en wekken soms een soort nostalgie. Zeker de artisanale esthetiek uit een vervlogen tijd en de iconografie uit de «gouden eeuw» van de pornografie verzachten de scherpe randen van de kritische blik. Nochtans moeten we een stap terug zetten om dit archief te onderzoeken dat wordt beheerst door de hegemonie van een heteronormatieve, seksistische en vaak gewelddadige mannelijke witte blik. Met een kleine subjectieve selectie uit de ABC-archieven, krabben we slechts aan de oppervlakte van zijn geschiedenis, maar terloops houden we een spiegel voor aan de stad, de cinema en natuurlijk de pornografie.

Vanzelfsprekend is de toegang tot de tentoonstelling voorbehouden aan een geïnformeerd publiek.

DE ABC-BIOSCOOP EN HET FILMIMPERIUM VAN GEORGE SCOTT

De ABC-bioscoop maakt deel uit van een grotere geschiedenis. Die van de Brusselse bioscopen, die van de exploitatiefilm, van de censuur en de onderdrukking van de seksindustrie, die van het kleine filmimperium van George Scott.

George Scott had Poolse en Amerikaanse bloed door de aderen stromen. De man doorliep een indrukwekkende carrière van meer dan 60 jaar in het domein van de bioscoopuitbating en de distributie van erotische en pornografische films in België. Kersvers gehuwd en nieuw aangekomen in Brussel, nam hij in 1948, met de hulp van zijn echtgenote, de leiding over de bioscoop «American» (Nieuwbrugstraat), en twee jaar later van de «Paris» (Adolphe Maxlaan 62), waarvan hij als voorloper en provocateur rechtstreeks de programmering bepaalde. De Paris-bioscoop werd bekend om zijn gedurfde films en avontuurlijke programmering, en de

American-bioscoop kwam al in 1950 in het vizier van het Ministerie van Justitie vanwege zijn «lichte films». Terwijl de exploitatiecinema grenzen bleef verleggen, werd de reputatie van de bioscopen van Scott er niet beter op, tot groot genoegen van bepaalde bioscoopbezoekers die op zoek waren naar nieuwe ervaringen. Tegen het einde van de jaren zestig flirtte de bioscoop met pornografie en werd de uitbater meer dan eens op de bon geslingerd wegens aanslag op de goede zeden.

Onze ondernemer met ambitie was via verschillende bedrijven ook actief in de filmdistributie. Als verdeler verwierf hij de exploitatierechten voor België en Luxemburg van honderden films van internationale producenten en doorverkopers. Films die hij uiteraard voor een appel en een ei zal verdelen in zijn eigen bioscoopnetwerk.

In het begin van de jaren 1970 begon Scott de Belgische pornomarkt te veroveren, dit keer ook met de hulp van zijn twee kinderen en zijn zakenpartner Paul Van Ex. De illustere familiezaak startte een nieuwe onderneming voor filmdistributie, Atlantic, en plande, na de overname van Ciné Plaza in Antwerpen, de opening van nieuwe bioscopen, tegen de heersende trend in om zalen te sluiten. Dit was het begin van het ABC-netwerk. De Brusselse ABC opende zijn deuren eind 1972, op een boogscheut van de Paris, aan de Adolphe Maxlaan 147-149. Een jaar later nam de Luikse ABC zijn intrek in de voormalige bioscoop Century, tegenover het station Luik-Guillemins. In 1974 werd het netwerk verder uitgebreid met de ABC van Gent. In Brussel bezit Scott nu drie bioscopen binnen een straal van minder dan 150 m, zijn «Cinerotische driehoek»! Sekswinkels, peepshows, stripclubs en prostitutie maken deel uit van de buurt. De bioscopen staan geleidelijk aan gekend als gay-ontmoetingsplaatsen waar seksuele dienstverlening, al dan niet tegen betaling, kan plaatsvinden.

Al deze zalen werken volgens dezelfde formule: elke week worden er twee films vertoond die doorlopend draaien van 's middags tot middernacht, als een permanente voorstelling. Je kunt binnen wanneer je maar wil, er zijn geen specifieke voorstellingen aangekondigd, en voor de prijs van een kaartje kun je de hele dag lekker warm binnen blijven. De programmering van ABC paste in de tijdsgeest van de jaren 1970 en 1980, maar de komst van VHS en de altijd aanwezige censuur vormden zeker voor de porno-bioscopen een bedreiging. Het bedrijfsmodel van Scott stelde hem echter in staat zich te handhaven. Vanaf 1981 startte hij met een nieuw formule: striptease-acts tussen de films door als publiekstrekker.

In 1985 sloten de American in Brussel en de ABC in Luik, maar de zakenman had intussen een nieuwe zaal in Oostende overgenomen, die nog steeds volgens dezelfde formule werkte. Hij bleef de circulatie van zijn films en dansers in zijn netwerk organiseren, maar uiteindelijk viel het netwerk uit elkaar. Scott verkocht zijn zalen aan andere bioscoopuitbaters, met uitzondering van de Brusselse ABC,

waarin hij in 1993 alle filmkopijen van Atlantic, een eveneens ontbonden onderneming, onderbracht. De Paris heropende met nieuwe uitbater in 1992, volledig omgebouwd, en vertoonde nu alleen nog videofilms. De clientèle van deze bioscopen is steeds meer gemarginaliseerd. In Brussel blijft de ABC de enige getuige van het grote tijdperk van het ABC-netwerk. Terwijl de meeste kleine bioscopen sloten ontsnapte ABC aan de ondergang, en wist de tijd te trotseren tot 2013.

Distributiefiches van de films verdeeld door Compagnie Européenne de Cinéma (C.E.C.) en de Studios Américains, met vermelding van de vertoningen in de verschillende zalen van het land. Het merendeel ervan waren «normale» zalen, die occasioneel erotische films vertoonden.

DE ONDERNEMINGEN VAN GEORGE SCOTT

George Scott stond aan het hoofd van de Studios Américains en de Compagnie Européenne de Cinéma (C.E.C.) vanaf de jaren 1950. Via deze bedrijven baat hij zijn zalen uit en voert hij films in. Aan het begin van de jaren 1970 leidt hij drie bijkomende bedrijven: Cine Plaza N.V., Association Belge de Cinéma (A.B.C.) en Atlantic Films. De distributie- en uitbatingsactiviteiten zijn verdeeld over al deze ondernemingen die parallel werken. Atlantic Films is het enige bedrijf dat zich uitsluitend bezighoudt met de distributie van films in bioscopen in heel België en dat als tussenpersoon fungeert voor de verhuur van films waarvan de rechten in realiteit door de andere bedrijven zijn verworven.

DE FANTASMES VAN GEORGE

Niet enkel zijn naam maar ook het personage zelf lijkt uit een avonturenroman afkomstig te zijn waarvan een flink deel zich in België afspeelt.
Kom er meer over te weten in de reeks artikelen die het magazine Médor aan George Scott heeft gewijd:

www.medor.coop/georgescott

DISTRIBUTIE

Een filmdistributeur is de tussenpersoon tussen de productie en bioscoopvertoning. De distributeur koopt van de producent de rechten om een film in een bepaald gebied en voor een bepaalde duur te vertonen. Filmzalen huren de films per week of per voorstelling, en ontvangen van de distributeur de filmrollen, maar ook affiches en foto's voor hun vitrine. Alles wordt teruggegeven als de vertoningen voorbij zijn. Een uitbater is niet rechtstreeks eigenaar van dit materiaal en betaalt een vergoeding voor elke vertoning. De ABC-bioscoop lag vol met duizenden bobijnen en kubieke meter affiches, net omdat George Scott als distributeur eigenaar was van al dit materiaal. Dankzij al dit materiaal dat gemakkelijk voorhanden was, heeft de ABC zo lang kunnen overleven.

FILMCENSUUR IN BELGIË

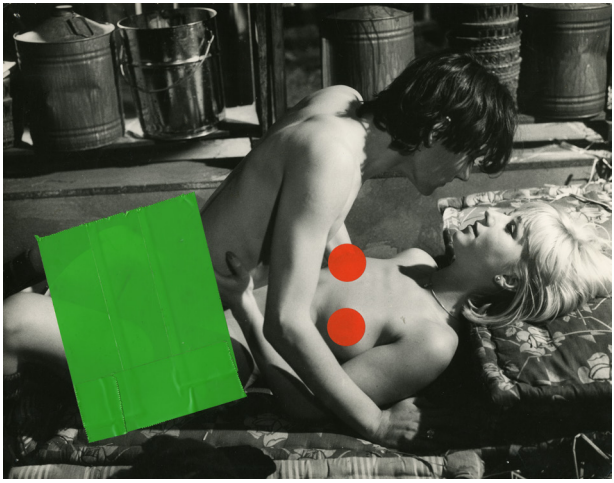

In België garandeert de grondwet de afwezigheid van censuur. Maar al in 1920 werd de controle op films ingevoerd, met het oog op de bescherming van de jeugd. Films mogen vrij worden vertoond, maar zijn standaard verboden voor kinderen onder de 16. Om het label «kinderen toegelaten» te verkrijgen, moesten films worden voorgelegd aan de Controlecommissie. Die ziet erop toe dat de geldende zeden, het gezag, enz. worden gerespecteerd. Regelmatig beveelt ze 'coupes' of wijzigingen aan. In de praktijk betekent het uitsluiten van een familiaal publiek een dermate aderlating voor de inkomsten van de distributeurs dat zij gedwongen zijn met de censuur te spelen. Pas in 2020 werd dit systeem vervangen door een flexibeler systeem van aanbevelingen per leeftijdsgroep en inhoud.

Theoretisch zouden in bioscopen waar minderjarigen niet worden toegelaten geen beperkingen mogen gelden voor het vertonen van films die uitsluitend voor een volwassen publiek zijn bestemd. Justitie was echter zeer waakzaam en kon zich beroepen op de zeer subjectieve begrippen 'openbare orde' en 'aanslag op de goede zeden'. Kwam er een klacht, kon op initiatief van het Openbaar Ministerie en op basis van verslagen van de zedenpolitie een magistraat inderdaad oordelen dat een film de grenzen overschreed, en de vertoning ervan bestraffen. De kopij van de film, het «corpus delicti», kon in beslag worden genomen en de verantwoordelijken konden zware straffen oplopen, en riskeerden zelfs de gevangenis. In een land waar de invloed van de kerk nog zeer groot was, was dit risico reëel.

Deze censuur was bijzonder gevaarlijk, omdat er geen duidelijke regels waren over wat wel en wat niet mocht worden vertoond, en de repressie arbitrair was. Zo ontstond een spel van zelfcensuur, waarbij distributeurs en vertoners gedwongen werden om zelf preventief in films te snijden en voortdurend de preutsheid van inspecteurs en aanklagers te trotseren. Deze censuur had ook gevolgen voor de publiciteit van de films: exploitatiefoto's, schilderijen en affiches in etalages, en aankondigingen in de pers. Al het materiaal in de tentoonstelling flirtte dus met het verbodene.

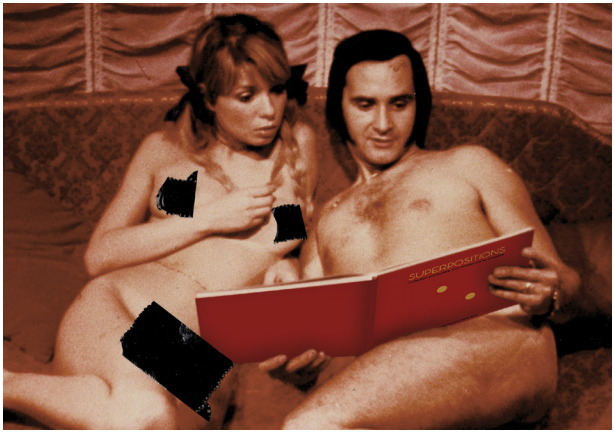

FILMCENSUUR

Op de 35mm-prints moesten scènes worden geknipt waarvoor de vertoner een klacht aan zijn broek kon krijgen wegens aanslag op de goede zeden. Distributeurs moesten daarom de films van tevoren opkuisen. In sommige gevallen stond de distributeur de vertoner toe zelf in de film te knippen om zo rekening te kunnen houden met de lokale gevoeligheden. Meer in het algemeen bereidde de distributeur de prints voor op basis van hun bestemming. Voor de lichte films van de jaren '60 en '70 volstond het soms om een of ander shot in te korten, maar met de «echte porno» werd een 90 minuten-film soms ingekort tot minder dan een uur! Soms stopte een verdeler een integrale versie in het pakket voor de organisatie van «speciale» vertoningen waarvan de overheid deed alsof ze van niets wist.
Hoe dan ook, het was onduidelijkheid troef over de details van wat precies moest worden gecensureerd. Naar het schijnt gaven in de jaren zeventig de parketten en inspecteurs van zedenzaken aanwijzingen, of bekeken ze zelfs films op voorhand met de bioscoopexploitanten. In de jaren tachtig daarentegen moesten de pornografen op hun eigen oordeel afgaan... en werden zij geconfronteerd met sancties in geval van een geïmproviseerd bezoek van de politie en overschrijding van de grenzen. Aan dit spelletje kwam tegen het einde van de jaren tachtig een einde. De censuur was toen volkomen achterhaald geworden door de potentiële aanwezigheid van ongecensureerde hardcore porno in elk gezin via video en betaaltelevisie.

SUPERPOSITIONS

Collection particulière d'un cinéma porno bruxellois

http://superpositions.nova-cinema.org

Verzameling van gecensureerde exploitatiefoto's voor de vitrines van Belgische pornobioscopen, uit de ABC-archieven die de eigenaardige en grappige praktijk onthullen van het verbergen en accentueren van stukken naakt die niet getoond mochten worden in België.

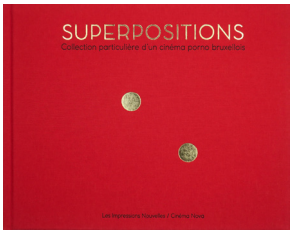

FILMS OP DE AFFICHE

De lange carrière van George Scott valt samen met de grote fasen in de evolutie van de erotische film. Toen hij eind jaren veertig begon, gingen de vroege exploitatiefilms al in de richting van enigszins sexy thema's, vaak verborgen achter een moreel of opvoedkundig excuus. De erotisering van films nam toe in de jaren 1950 en 1960, met een zekere tolerantie voor soft naakt en zedelijke films met een zogezegd documentaire inslag. Genrefilms en populaire komedies bevatten regelmatig vleugjes «lichtzinnigheid». De bioscopen American en Paris van Scott bieden nog steeds een vrij gevarieerd programma, maar nooit ver van exploitatie, met soms onuitgegeven curiosa op het programma waar cinefielen hun hart aan kunnen ophalen.

Aan het begin van de jaren 1970 lijkt het erotische register duidelijk de overhand te hebben genomen, op het hoogtepunt van het sexploitation-tijdperk. In deze films zijn er seksscènes, maar ze zijn nog relatief braaf en altijd gesimuleerd. ABC opent eind 1972, een iconisch jaar want het is het jaar van de aanvang van de «porno chic» met films als «Deep Throat» die in sommige landen in het mainstream circuit te zien is... België wacht af, Brussel is New York niet. In ABC worden alleen relatief softe films vertoond, soms in de marge van een meer conventionele bioscoop, maar steeds erotisch. Naast de voornamelijk Duitse zedenfilms en sexy komedies, zijn de Amerikaanse connecties van Scott duidelijk te zien. Hij importeerde, via Atlantic Films, de grote titels van de New Yorkse en

Hollywood-scene, waarvan sommige klassiekers werden. Ook de Scandinavische cinema met zijn bedenkelijke reputatie verrijkte zijn catalogus. Franse films waren relatief minder aanwezig, en werden verdeeld via concurrerende netwerken.

Eind jaren 1980 beheert Atlantic bijna duizend titels. Het is de grootste verdeler van pornofilms in België. De pornoproductie werd in dit decennium echter volledig op zijn kop gezet. Sommigen dachten dat dit soort films geleidelijk deel zou gaan uitmaken van de mainstream-cinema en aan productiemiddelen en kwaliteit zou winnen. Maar met de overschakeling op video gebeurde precies het omgekeerde. De markt voor cassettes groeide zo snel dat de productie werd versneld terwijl de investeringen werden teruggeschroefd. Video verdrong 35mm en de focus verschoof steeds verder weg van cinema. De kwaliteit daalde, maar de winsten waren buitensporig met de inzet op «harde» en gespecialiseerde content om op te vallen. Zo liepen de hoogtijdagen van de pornofilm (grosso modo van 1969 tot 1984) ten einde.

In de volgende decennia zal het internet porno volledig ontdoen van zijn cinematografische verpakking. Porno keert terug naar de minimalistische en functionalistische porno van de eerste porno-bobijnen van het begin van de 20e eeuw en de «loops», kluchtige sketches die te zien zijn in gesloten cabines in een periode voordat seks op het grote scherm te zien was. Het korte cinematografische hoofdstuk van porno is afgesloten. Atlantic zal zijn activiteiten in het begin van de jaren 1990 stopzetten, zoals vele andere filmdistributeurs van allerlei aard. De uitgebreide catalogus van pellicule-films bleef echter gedurende 20 jaar de Brusselse ABC bevoorraden, maar de bioscoop vertoonde ook recentere films die werden gehuurd van buitenlandse distributeurs.

Bij het doorbladeren van de catalogus van Atlantic Films, valt op dat er niet de minste geringste afwijking is van de archetypische pornografie van die tijd, gericht op de heteroseksuele, mannelijke, witte klant. Behalve misschien met de ongelukkige uitzondering van enkele films die «andere» seksuele praktijken voorstellen als waren het afwijkende rariteiten... De basistrends van deze pornografie, die de fantasieën en stereotypen met bestaansrecht in een fallocratische en racistische maatschappij versterken, zijn duidelijk merkbaar: mannelijke dominantie en de cultus van viriliteit, banalisering van verkrachting en van geweld tegen vrouwen, fascinatie voor jonge en exotische lichamen, mannelijke fetisjering van lesbische seks, enz. Ondanks het ontstaan in de jaren 1960 van alternatieve pornografische stromingen, ondanks diverse protestbewegingen, en ondanks het feit dat ABC een ontmoetingsplaats werd waar een groot deel van de klanten homoseksueel was, kwam een wijziging van de programmatie nooit aan de orde.

De films uit dit tijdperk hadden de verdienste grenzen te verleggen, vrolijk nieuwe mogelijkheden te verkennen en debat uit te lokken. Maar in het licht van deze collectie is het moeilijk om

in te stemmen met de nostalgische constructie van de zogenoemde «golden age» van de pornofilm, buiten de waardering voor genrefilms. De historische en esthetische afstand en het simplistische verzet tegen de hedendaagse banale pornofilm, versterkten de mythe van een vrije en vrolijke vintage filmproductie, provocerend maar vooruitstrevend, een beetje goedkoop maar niettemin ambitieus, zelfs ronduit «artistiek»! Enkele films krijgen de status van cultfilm toebedeeld en worden zelfs als 'iconisch' bestempeld. Maar het totaalperspectief op een uitgebreid archief leidt ontegensprekelijk tot een meer globale kritische en genuanceerde kijk op een productie van niet eens zo lang geleden, in wat zij uitdraagt en in wat we in de hedendaagse pornografie aantreffen.

GESELECTEERDE FRAGMENTEN

FACTS: KOPENHAGEN SEX-REPORT

(Werner M. Lenz, DE, 1973)

Deze West-Duitse film, die werd in het ABC-netwerk uitgebracht onder de namen «Copenhague Sex Report», «Faits», «Les Vérités», «French Positions», «Love-Show in Copenhagen», «Outrages» en «Extase en groupe», illustreert hoe de reputatie van Denemarken als lokmiddel diende dat een buitenissig spektakel beloofde, maar ook hoe het zedenfilmgenre op een «waarheidsgetrouwe» en «feitelijke» manier de praktijken van een bepaalde bevolking, hier de Denen, wilde documenteren.

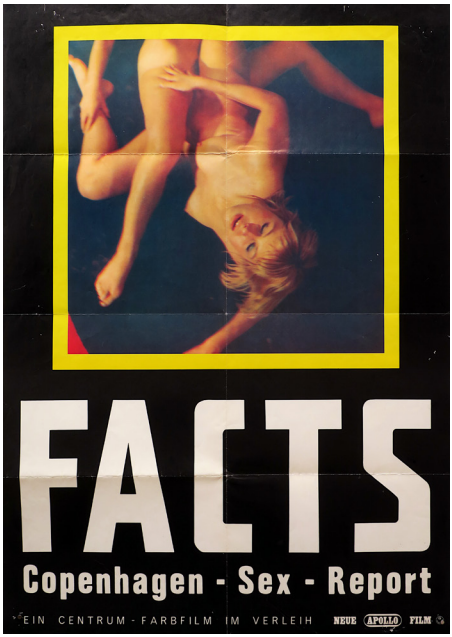

De nadruk ligt op het sensationele, en vooral op de seksshows die in sommige clubs in Kopenhagen te zien waren. Je kon ze ontdekken op het scherm «alsof je er echt bij was». Dit was voordat er erotische shows te zien waren in de Belgische ABC-bioscopen. Dit herinnert ons er ook aan dat erotiek vaak in de bioscoop werd geïntroduceerd met de projectie van cabaret- of lichte variétéshows. De camera nam de plaats in van een toeschouwer op de eerste rij en de afstand die het gefilmde theater schiep, diende als excuus om dingen frontaler te tonen dan wat de fatsoen dicteerde. Al in 1950 programmeerde George Scott bijvoorbeeld «Hollywood Burlesque» in de American. Deze film met stripshows op scène leverde de exploitant een rechtszaak op voor het vertonen van beelden die in strijd

waren met de goede zeden. De film en het promotiemateriaal werden in beslag genomen door de gerechtelijke politie. Scott kreeg een boete van 500 F en een voorwaardelijke gevangenisstraf van 15 dagen.

RAPPORTPIGEN
(Knud Leif Thomsen, DK, 1974)

THRILLER – EN GRYM FILM / A CRUEL PICTURE
(Bo Arne Vibenius, SE, 1973)

Deze twee Scandinavische films staan symbool voor de ambiguïteit van de programmering van de sexploitation-films in het begin van de jaren zeventig, en voor wat als erotisch werd beschouwd in deze context. Beide films tonen een smerige realiteit die nauwelijks «sexy» kan worden genoemd. In «Thriller» gaat een verkrachte, verminkte, gedrogeerde, geprostitueerde, getraumatiseerde vrouw op zoek naar wraak, terwijl «Rapportpigen» een jonge vrouw volgt die in alle onschuld poseert voor licht erotische foto's, maar al snel wordt ingehaald door vooroordelen en pesterijen, met dramatische gevolgen.

Maar aangezien deze films naakt tonen (en zelfs pornografische scènes in het geval van «Thriller» in de integrale versie) en op de een of andere manier een onderwerp behandelen dat met seks te maken heeft, worden ze vertoond in zalen zoals die van het ABC-netwerk, zowel omdat de ranzigheid goed exploiteerbaar is als omdat andere meer conventionele filmzalen het risico niet durven te nemen. Het onbehagen dat gevoeld wordt bij het bekijken van deze films is des te groter aangezien de onderwerpen geërotiseerd worden. Zo wordt

«Rapportpigen» uitgebracht in het ABC-netwerk onder de titels «Le sexe tout nu», «Danish Porno Magazine», «La revue danoise 75», «Hot and Naked», «Haar kerelsalbum» of zelfs «Les baiseuses». «Thriller» op zijn beurt wordt uitgebracht als «La vengeance du sexe», «De perverse wraak», «Alibi pour un viol», «La Suédoise» en «Bêtes à plaisir» (een titel die trouwens wordt gegeven aan een vleet andere films in het ABC-netwerk).

DEADLY WEAPONS
(Doris Wishman, US, 1974)

Deze cultfilm van Doris Wishman is heel vaak in de zalen van het ABC-netwerk vertoond. In 1974 komt hij uit in Luik als «Les plus gros seins du monde». Deze titel, in het Nederlands vertaald als «De grootste borsten der wereld» wordt ook gebruikt voor de Gentse release in 1975. Ondertussen is hij ook te zien in de Brusselse ABC onder de naam «Mamelles Story» in 1974. Hij komt terug in Luik in 1976, dit keer getiteld «Les mamelles fantastiques», in de Paris in 1978 en 1980 eerst als «Les seins canons» en vervolgens als «Les tétons qui tuent», en daarna opnieuw in Luik in 1979 met de titel «Les seins de glace». In 1981 zijn het «Les seins qui tuent» die een spoor van vernieling achterlaten in de Brusselse ABC, waarna uiteindelijk in 1988 «Les seins vont au paradis».

SCHULMÄDCHEN-REPORT. 6. TEIL
(Ernst Hofbauer, DE, 1973)

Als er één emblematisch voorbeeld is van sexploitation films die het pseudo-documentair register bespelen, dan is het wel de «Schulmädchen-Report» reeks (internationaal bekend als «Schoolgirls Report»). Het eerste deel kwam uit in 1970. Uiteindelijk kwamen er 13 afleveringen, opgenomen in een tijdsbestek van 10 jaar. Het fenomenale succes van het eerste deel lanceerde de mode voor «zedenverslag»-films, een genre dat zeker in Duitsland sterk aanwezig was. In deze

films kan het nieuwsgierige publiek ontdekken wat huisvrouwen doen terwijl hun man aan het werk is, waaruit het intieme leven van verpleegsters of weduwen bestaat, wat er gebeurt in skigebieden of op de achterbank van taxi's. In tegenstelling tot de «Mondo»-films, waarin ook culturele curiosa en schokkende praktijken op een zogenaamd documentaire wijze worden gepresenteerd, wordt ons hier een blik gegund achter de sluier van de banaliteit, om iets te ontdekken om over te fantaseren.

«Schulmädchen-Report» neemt de seksualiteit van tienermeisjes onder de loep en biedt het publiek, onder het mom van een sociaal onderzoek naar hun moraal, iets om zich aan te vergapen. Geënsceneerde fragmenten worden afgewisseld met authentieke en eerder grappige straatinterviews. De eerste aflevering handhaafde een dunne lijn tussen fictie en realiteit, maar later, eenmaal de toon gezet, neigde het naar gemakkelijke, pure en harde exploitation.

Het ABC-netwerk toonde alle episodes van de reeks. Het zesde deel werd er vertoond tussen 1975 en 1988, onder de volgende titels: «La haute école du sexe», «La haute école de l'amour», «Eros Fiesta», «Schoolmeisjesrapport», «Ma première partouze», «De jonge neuksters», «Les filles faciles», «Jeunes filles faciles», «Perverses ingénues», «La foire aux pucelles», alsmede «Jarretelles roses et bas noirs» (gelijktijdig met de release, in een andere stad, van een andere film onder de naam «Jarretelles roses et slip noir»). In 1976 werd het ook in Luik uitgebracht onder de naam «Le dortoir des pucelles», terwijl Scott in Brussel, onder dezelfde naam, de vierde aflevering van de reeks programmeerde. Het jaar daarop was «Le dortoir des pucelles» opnieuw in Luik te zien, maar dit keer ging het om de vijfde film in de reeks! De release van de film in cinema American in de herfst van 1975, die toen «Les filles ne pensent qu'à ça» heette, gaf aanleiding tot feministische protesten waarvan nog beelden bestaan.

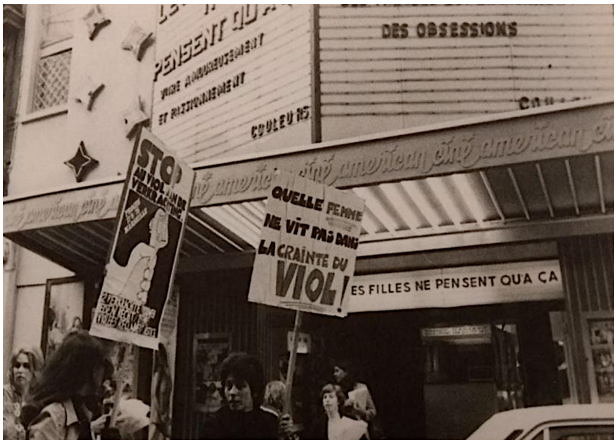

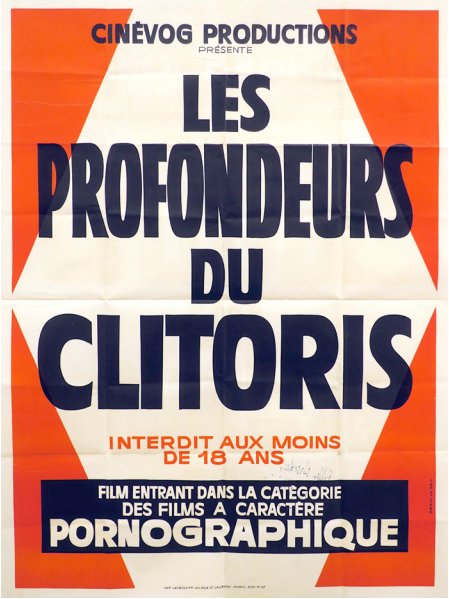

TYPOGRAFISCHE POSTERS

In Frankrijk legde de zogenaamde «X»-wet van eind 1975 een reeks beperkingen op aan pornografische films en de verspreiding ervan. In plaats van openlijke censuur trachtte de Franse aanpak het verschijnsel in te dammen door financiële repressie en een beperking van de «verspreiding» ervan in de bioscopen van het land. Zo mochten alleen gespecialiseerde bioscopen, met het label X, films vertonen die als zodanig waren geclassificeerd, en was visueel expliciete publiciteit voortaan verboden. De Franse affiches evolueerden vervolgens naar een zeer bijzondere stijl. Aangezien de tekst de enige mogelijke indicatie was, werden de titels steeds pikanter en grover. De grafische ontwerpers zetten de titels in de verf en veroorloofden zich soms het gebruik van vage suggestieve vormen, altijd zeer gestileerd. De beperking dwong tot grafische creativiteit en maakten deze affiches tot cult.

TIROOLSE HUMOR

Humor is een fundamentele dimensie in de erotische en pornografische film van de jaren 1960 en 1970. Niet alleen komt humor voort uit primaire instincten die te vergelijken zijn met seksuele instincten, maar het dient ook als een excuus om de nog wat klunzige pornografie te tonen die niet altijd weet hoe zich te rechtvaardigen. Het komische blijkt ook een commercieel voorwendsel te zijn om de kijker te lokken, die niet in verhouding staat tot de kwaliteit van de film. Het dient ook om het gegeneerde publiek te ontspannen. Tot slot wordt humor ingeroepen voor de rechter als verzachtende omstandigheid, wanneer een film wordt beoordeeld op zijn losbandige inhoud. Door de humoristische dimensie ervan kan beweerd worden dat er andere bedoelingen zijn.

Eén land steekt er met kop en schouders bovenuit als het om ranzige erotische komedies gaat: Duitsland. Hoewel Amerikaanse, Italiaanse of Franse films ook eminente voorbeelden zijn, springen vooral de Duitse sexy komedies in het oog, met verschillende subgenres zoals de Beierse Lederhosenfilms en hun Tiroolse broertjes. De Duitse erotische film kwam aan het eind van de jaren 1960 tot grote bloei en werd naar heel Europa geëxporteerd. Duitsland werd ook een platform voor de distributie van erotische films uit andere landen. De zalen van het ABC-netwerk werden ermee overspoeld. Dit verklaart waarom veel van de films in de collectie in het Duits zijn nagesynchroniseerd en waarom andere, die via een tweede Zwitsers exportnetwerk binnenkomen, het flagrante handelsmerk dragen: de beruchte drietalige ondertitels die bijna het halve scherm bedekken.

NOTITIEBOEKJES

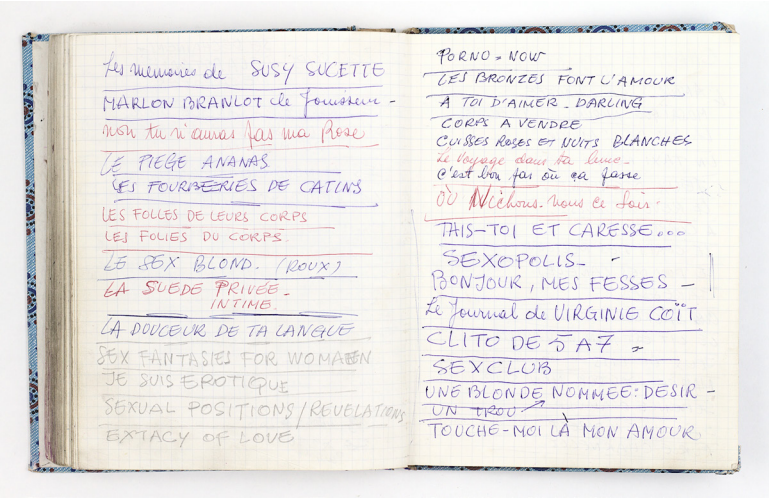

Notitieboekjes met aantekeningen voor affiches, reclameslogans voor de vertoonde films, en diverse aankondigingen.

De aantekeningen zijn waarschijnlijk grotendeels van de hand van Paul Van Ex, de trouwe medewerker van George Scott en manager van de ABC-netwerktheaters. Ze zijn bestemd voor de schilder en affichekunstenaar Ray (Raymond Elseviers) die, ongetwijfeld met de hulp van assistenten, het merendeel van de op maat gemaakte affiches en belettering voor de theaters van Scott vervaardigde.

Deze notitieboekjes onthullen niet alleen de «poëtische vindingrijkheid» van de auteur, maar geven ook waardevolle aanwijzingen over de programmering van de filmzalen van het ABC-netwerk. Zij vormen de steen van Rosetta van de filmpornografie in België, waarmee de films kunnen worden geïdentificeerd door de link te leggen tussen hun oorspronkelijke titels en de titels die gebruikt werden voor de uitbating in de verschillende bioscopen. Deze titels werden ter plaatse verzonnen en worden nergens anders vermeld. Bovendien werden ze veranderd bij elke nieuwe release of vertoning in een nieuwe bioscoop, om de indruk te wekken dat het om een nieuwe film ging en zo meermaals dezelfde toeschouwers aan te trekken. De credits op veel van de affiches voor het netwerk zijn ook vaak volledig verzonnen, waardoor een nieuwe dimensie van anonimiteit wordt toegevoegd aan de medewerkers die sowieso meestal onder een pseudoniem werkten.

Le Signe du Taureau
Histoires de Femmes
Cure chez les Nanas
Apocalypse Sexu
Viens Jouer
Contes Pervers
Sex Exp
Gorges Prof
LA PUTE DE MEMP
La Faute d'une Nonne...
Blanche-Neige et les 7...
Usaldo San Remo
Ann Borgh
Doris McOrlan
Kim Ashley
Sally Payne
LES FIL
Parfum
Sexy
SYCATS
VERS
AUX puce
LA FE
Cendres et S
Delices
Mille

PERSDRUKPLATEN

Persdrukplaten voor reclame van de bioscopen en hun programma's in de kranten
Anonieme hedendaagse artiesten
Afdrukken: Lucius Fhyleomerras

De «persdrukplaten», gegraveerde platen, meestal van metaal, worden gebruikt voor het drukken in kranten volgens de fotogravuretechniek. Er zijn twee soorten illustraties: de «lijnen», eenvoudige en gestileerde schetsen, en de «clichés», een foto met raster en schakeringen.

Het maken van deze platen was een kunst op zich. Door de economische situatie van de filmindustrie destijds konden bioscopen en distributeurs regelmatig dit soort platen laten maken voor eenmalig gebruik, net zoals de reclameschilders hun brood konden verdienen met het maken van grandioze doeken, op maat gemaakt, voor de voorgevels van bioscopen. Efemere en voorbijgaande kunst waar weinig sporen van overblijven.

INTIEM
MASSAGE
REPPORT
Met hun handen kneden zij de mannen!
VERBODEN ONDER DE 18 JAAR!
KLEUREN
ATLANTIC FILMS

Animal Love
Eastmancolor
VERBODEN
ONDER DE 18 JAAR

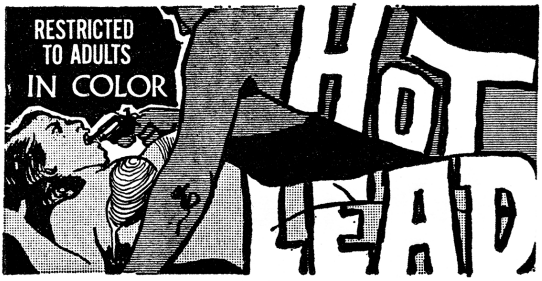
RESTRICTED
TO ADULTS
IN COLOR
HOT
HEAD

Ciné ABC
LIEGE
Le Bouche à Bouche
les Aventures galantes d'un Maître Nageur submergé
ATTENTION: Exclusivité totale de nos programmes • PERMANENT DE 12 A 24h.

CINÉ ABC
GUILLEMINS
LIEGE
Etreintes sauvages et jeux interdits!
AVEC LE SEX TOUT EST PERMIS
ATTENTION: Exclusivité totale de nos programmes · PERMANENT DE 12 A 23h.

HOLLYWOOD
PARTOUZES
(DEEP JAWS)

LES
SEPT DÉSIRS
ou "LE CERCLE VICIEUX DE L'AMOUR"

Schilderijen op maat gemaakt voor de vitrine van de American in 1979 («Une chatte en chaleur») en 1980 («Pénétration»)

GESCHILDERDE AFFICHES

Posters gemaakt voor de zalen van het ABC-netwerk door Studio Ray (Raymond Elseviers en zijn assistenten)
Restauratie: Book & Paper - www.bookandpaper.be

PÉNÉTRATION

(All About Gloria Leonard, Gloria Leonard & Joe Sarno, US, 1978)

De film «All About Gloria Leonard» wordt in de American uitgebracht in 1980 onder de titel «Pénétration», en wordt toegeschreven aan een verzonnen regisseur. Onder dezelfde titel (soms in het meervoud) had het ABC-netwerk al tal van andere films uitgebracht. Deze film wordt gedurende enkele maanden vertoond in Cinéma Paris, in Luik en in de ABC onder de titel «Double pénétration» voordat hij opnieuw wordt vertoond in de American. Kort daarna komt hij in Gent uit, onder de slagzin «Gloria is goed voor u». De titel van de hier getoonde affiche wordt in 1981 hergebruikt voor een reeks screenings die niets te maken hebben met de American: «Mädchen, die am Wege liegen». Hetzelfde jaar wordt in Gent «Gloria, een teef in drift» vertoond. In 1982 is de film opnieuw te zien in de Paris onder de titel «Caresses perverses». Een jaar later herontdekken de Gentenaars de «Perverse Gloria», brengen de Luikenaars «Soirées intimes» door en verlekkeren de Brusselaars zich aan «Anges pervers» in Ciné Paris. Het jaar daarop komt iedereen in de Brusselse ABC tot het besluit dat «Gloria Is Good for You», en in 1985 wordt een «Soumission perverse» gemeld. In juli 1987 stelt het publiek van de ABC zich de vraag « Qui couche avec Gloria Leonard ?». Uiteindelijk verschijnt de film in 1986 opnieuw in de Paris onder de treffende titel «Putain de gonzesses».

UNE CHATTE EN CHALEUR

(Inside Jennifer Welles, Jennifer Welles & Joe Sarno, US, 1977)

De film, die in 1978 voor het eerst wordt uitgebracht in de American, in Luik, en vervolgens in de Brusselse ABC, schetst «Le portrait d'une catin». Hij reist vervolgens naar Gent als «Jennifer in Sexland», en in 1979 naar Luik en de American als «Une chatte en chaleur», na even te hebben bijgetankt in Ciné Paris onder de pseudoniem «Jennifer en folie». In 1981 verblijdt hij het publiek van de American als «Orgasmes et soupirs», en als «Pour les caresses de Jenny» in Cinéma Paris. De film wordt in 1983 opnieuw in de Paris vertoond onder de titel «Excès de perversité» alvorens terug te keren naar de American om er het «Portrait d'une pute» te schetsen. In 1984 kunnen Luikse cinefielen hun «Fantasmes aphrodisiaques» botvieren, die van de ABC van «Sex for Two» genieten, en kunnen de Gentenaars zich laven aan

«Blondjes met smaak». Een jaar later keert hij terug naar de ABC in Brussel, waar hij de zaal omtovert tot een «Erotic Paradise». De Paris vertoont hem opnieuw in 1986 als «Sex Academy 69», en de ABC in 1987 als «Frénésies amoureuses».

CATINS À ROULETTES

(Rollerbabies, Carter Stevens, US, 1976)

De film van Carter Stevens wordt uitgebracht binnen het ABC-netwerk in 1978, onder de titels «Love recto-verso» in de American, «L'amour recto-verso» in Luik, «Wellustige verleidsters» in Gent en «Chattes en feu» in de ABC (dezelfde week komt er trouwens in Luik nog een andere film uit onder dezelfde titel). In 1979 keert hij terug naar de Paris in Brussel als «Sweet Orgies» en naar Luik, dit keer als «La roulette du sexe». In 1980 wordt het vertoond in Gent als «Liefde op wieltjes», in de Brusselse ABC als «Sexy Week-End» en tenslotte in de American onder de ronkende titel «Catins à roulettes». Hij duikt weer op in 1982 in Cinéma Paris onder de titel «Gourmandes minettes» en opnieuw in 1983 in de ABC als de veelbelovende «Sexy Babies». In 1984 wordt «Baby Love» aangekondigd in Ciné Paris. Het jaar 1985 zal voor eeuwig in ons geheugen gegrift blijven omwille van een schrijnend gebrek aan verbeelding: de film wordt opnieuw in Luik vertoond onder de tweedehandstitel «J'ai envie» en in de Brusselse ABC onder dezelfde titel waaronder hij de laatste keer werd vertoond in de Paris, «Baby Love».

J'AI ENVIE...

(Erotiki teleti, Omiros Efstratiadis, GR, 1979)

Deze poster werd waarschijnlijk gemaakt voor de release in 1979 van de Griekse film «Erotiki teleti» (bekend onder de internationale titel «The Ceremony») in de American. Alle namen op de poster zijn verzonnen. De film wordt het jaar daarop in Luik vertoond als «Fontaine des sens», in 1981 als «Le jouet et la jouissance» en tenslotte in 1982 als «Les minettes in liberté». De Brusselaars zullen hem in 1983 herontdekken in de Paris onder de koosnaam «Rêves pervers» en vervolgens in de ABC met een titel die met iets minder schroom zijn plaats opeist in het decennium: «Salopes en vadrouille». De Gentenaars zullen tot 1983 moeten wachten om deze «Liefdesceremonie» te ontdekken, waarna de kopie in 1984 terugkeert naar de American onder de titels «Plaisirs en privée» en «Erotic Circus». In hetzelfde jaar kan men de film opnieuw in Luik zien om er samen «La saison des amours» mee te vieren. Hij keert in 1985 terug naar Gent als «Het huis der manzieke vrouwen» voordat hij een «Furie érotique» belooft in de Brusselse ABC. In 1986 wordt de zwanenzang van de film in dezelfde zaal ingeluid met een verfrissende «Love Cocktail» in de hand.

De titel «J'ai envie...» gebruikt opnieuw de titel die reeds aan Derek Fords film «Suburban Wives» werd gegeven toen de American deze in 1975 uitbracht. Onder dezelfde titel werden trouwens ook de films «She Wants It» vertoond in Brussel in 1978, «Ob Dirndl oder Lederhose» in Luik hetzelfde jaar, en

Schilderijen op maat gemaakt voor de vitrine van de American in 1977 («Quoi de neuf au Danemark») en 1980 («Catins à Roulettes» en «J'ai envie»)

«Maid in Sweden» in Luik in 1981. Laten we daarbij «Rollerbabies» in 1985 niet vergeten...
De oplettende filmexpert verwart de titel niet met andere films die regelmatig binnen het netwerk vertoond worden, zoals «Je meurs d'envie», «Oui j'ai envie», of de klassieker «J'ai toujours envie»...

QUOI DE NEUF AU DANEMARK ?

(Wilde Knospen, reifen Kirchen)
Deze intrigerende film, waarvan zelfs de «originele» Duitse titel nergens in de annalen van de cinema terug te vinden is, is waarschijnlijk de door de Duitse netwerken verspreide versie van de Deense film «Vilde pornolyster» (1974), bekend onder de internationale titel «The Blue Balloon». Bent Tømming is de producent, niet de regisseur, en de andere namen op de poster lijken verzonnen. Opnieuw zien we hoe het ABC-netwerk het concept van de filmaffiche overstijgt. De titels zijn eerder slogans die bij elke gelegenheid veranderen, de fictieve credits houden de films in een denkbeeldige dimensie en de illustraties zijn geschilderd zonder de films te hebben gezien, waardoor ze een gefantaseerd beeld oproepen van wat ze zouden kunnen zijn.
Hoe dan ook, deze speelfilm wordt in 1977 in de ABC uitgebracht onder de naam «Danemark, mon amour», en een paar weken na zijn vertoning in de American onder de titel op deze poster. Het jaar daarop wordt hij in Luik vertoond als «Nuits danoises» en in Gent als «Wilde liefde». We kunnen hem in 1980 terugzien in de Brusselse ABC door een kaartje te kopen voor «Le jardin des amours volées» of een jaar later voor «À nous les petites danoises».

RAYMOND ELSEVIERS (1914-1999)

Raymond Elseviers, die zijn posters signeerde als «Ray», was een van de «bekende namen» in dit beroep dat vaak werd gekenmerkt door anonimiteit. Oorspronkelijk afkomstig uit Kampenhout, in Vlaams-Brabant, had hij een drievoudige carrière als schilder, affichekunstenaar en «calicotist» (geschilderde panelen van filmreclame) bij verschillende bioscopen in Brussel. Zo was hij de vaste schilder voor de Belgische affiches van de Warner Bros.-films in de jaren 60. Hij ontwierp meer dan 200 posters in de meest uiteenlopende stijlen, herkenbaar door zijn impressionistische artistieke toets en zijn kleurenpalet. Zijn posters worden vandaag nog steeds gezien als referentiestukken door verzamelaars. Hij werkte ook als «calicotist» en schilderde gigantische panelen die bedoeld waren om de vitrines en voorgevels van filmzalen te versieren. Hij liet zich daarvoor inspireren door beelden uit de film, maar soms liet hij zijn verbeelding de vrije loop. Hij werkte zowel voor grote bioscopen (de Métropole in de Nieuwstraat) als voor kleinere (de ABC). In tegenstelling tot posters die voor druk bestemd zijn, werden op maat gemaakte panelen voor bioscopen zelden ondertekend, en waren ze gedoemd te verdwijnen zodra de film niet meer op de affiche stond. Zo zijn er tientallen, zo niet honderden panelen van Ray verdwenen, weggegooid, vernietigd, gerecycleerd of in een vergeetput beland, zoals in de vochtige kelder van de ABC. Elseviers werkte al van voor de opening van de ABC in 1972 met George Scott en ontwierp de meeste posters en typografieën van het ABC-netwerk, wat sterk bijdroeg aan de visuele identiteit van de zalen. Hun relatie was naast professioneel waarschijnlijk ook vriendschappelijk, en Elseviers was in de jaren tachtig bestuurslid van verschillende van Scotts bedrijven.

CINÉMA-SPECTACLE

Sinds het begin van de jaren tachtig nam de video-markt in België een enorme vlucht. Het succes ervan is duidelijk merkbaar in de bezoekcijfers van erotische bioscopen. Pornofilms kunnen nu in volledige privacy en in ongecensureerde versies worden bekeken, terwijl pornobioscopen paradoxaal nog steeds geen integrale «harde» content kunnen vertonen! Bioscopen voor volwassenen moeten zichzelf opnieuw uitvinden.... of verdwijnen. Velen gaan andere «attracties» beginnen aanbieden. In het ABC-netwerk werd al in 1981 ingezet op striptease-shows tussen de films door.

De stripshows komen op de voorgrond. Er staan internationale artiesten op het programma. Hun namen staan in grote letters op het uitstalraam. De kandidaten kwamen uit de hele wereld en vele dansers, soms vergezeld van een partner voor een duo-act, hielden halt in België. Natuurlijk laat Scott niet na om hen tussen zijn zalen te laten reizen om hun komst rendabel te houden. Er werden grote erotische variétéshows georganiseerd en verschillende formules werden uitgeprobeerd: een gepersonaliseerd nummer dat volgens een fantasme kon worden geboekt, vertoning van de wereldbekerwedstrijden van 1986 met stripteaseshows tijdens de rust... Maar in de loop der jaren zwakte het prestige af. De voorstellingen op scene blijven een belangrijke attractie voor veel toeschouwers, maar ze worden anoniemer. De act werd niet langer tussen twee films opgevoerd,

maar op vaste tijdstippen, waardoor de film midden in het plot werd onderbroken. Dit leek het publiek echter niet echt te storen...

Hoewel de formule een zeker succes had, bracht ze de ABC-bioscoop ook in moeilijkheden en leidde ze uiteindelijk tot haar ondergang. Sinds de jaren negentig heft het Brusselse stadsbestuur een zware belasting op «charmevoorstellingen». Scott vond de belasting buitensporig en vocht dit aan tot het einde toe. Hij zag het als een vorm van «verborgen censuur». Terwijl de schulden aan de stad opliepen, ging het film-spektakel in de ABC door tot de laatste dag en totdat, onder druk van de schulden, het bankroet werd uitgesproken.

BALKON

INSTALLATIE VAN GOGOLPLEX

www.gogolplex.be

In de bioscoop wordt de toeschouwer, als de ervaring geslaagd is, ondergedompeld in een andere wereld en belandt de zaal op de achtergrond. In de schemering van de zaal van ABC had de film nochtans moeite om alle aandacht te trekken. De bijzondere microkosmos, de doordringende geur, het verloop, de soms ongrijpbare codes, de gebrekkige techniek, het gedempte geluid, de regelmatige onderbrekingen voor de striptease-acts, de ervaring van een soms grimmige realiteit… Dit alles kon de niet-ingewijde toeschouwer choqueren.

De installatie van het kunstenaarscollectief Gogolplex probeert de sfeer van de bioscoop te restitueren zoals die in getuigenissen wordt beschreven, door de bezoeker een zitplaats op het balkon aan te bieden. Dit is een eerder ongewone ervaring, zelfs voor de trouwe ABC-klanten: het balkon was immers afgesloten omdat de bezoekers er niet onder controle konden worden gehouden…

MiMa

39-41 QUAI DU HAINAUT 1080 MOLENBEEK BRUSSELS BELGIUM

DOUBLE BILL

EXHIBITION

26.06.2021 — 09.01.2022

THE ABC OF PORN CINEMA

"DRAMA" THE ART OF LAURENT DURIEUX

WWW.MIMAMUSEUM.EU

e.h.o.: Raphael Gruyl, 39-41 Quai du Hainaut 1080 Molenbeek, Brussel Belgium

MiMa · artoria group · 6 · BOZAR · Vrij Uitzendbureau · Zuidt · 1/2 · 8 · Cultuurcentrum Brussel · Vlaamse Gemeenschap · Wikipedia · TOK · Cinemagic · PIXEL · VRT · DeStorgen · TV1 · Amigo · nova · galerieulture · KANAL · FILMFABRIEK